

Opinia Europejskiego Komitetu Regionów – Transgraniczne usługi publiczne w Europie

(2021/C 106/04)

Sprawozdawca: Pavel BRANDA (CZ/EKR), zastępca wójta gminy Rádlo**I. UWAGI OGÓLNE**

Blisko jedna trzecia obywateli Unii mieszka i pracuje w regionach przygranicznych Europy. Granice te mają bezpośredni i pośredni wpływ na ich życie. Osoby zamieszkujące regiony przygraniczne często napotykają szczególne wyzwania, związane na przykład ze znalezieniem pracy, dostępem do opieki zdrowotnej i innych usług publicznych czy z codziennymi dojazdami do pracy i przewyższaniem problemów administracyjnych. Współpraca transgraniczna okazała się najskuteczniejszym narzędziem służącym pokonaniu efektu bariery oraz dzielącej roli granic, a także wzmocnieniu spójności terytorialnej regionów przygranicznych.

Dostęp do usług publicznych w regionach przygranicznych, szczególnie tych poważnie wyludnionych, jest często bardziej ograniczony niż w regionach centralnych i stołecznych, co jeszcze bardziej się nasila w regionach przygranicznych borykających się ponadto z wyzwaniami demograficznymi, a przy tym stanowi istotny czynnik decydujący o jakości życia. Świadczenie transgranicznych usług publicznych mogłoby być nie tylko korzystne dla obywateli, lecz także bardziej dochodowe, ponieważ takie usługi stałyby się szerzej dostępne i bardziej opłacalne.

Skuteczne świadczenie transgranicznych usług publicznych mogłoby także doprowadzić do wzrostu zrozumienia między sąsiadującymi ze sobą państwami oraz do budowania tak bardzo potrzebnego zaufania. Takie usługi miałyby bezpośredni wpływ na postrzeganie Unii Europejskiej, przyczyniając się do umacniania tożsamości europejskiej.

Szersza dostępność transgranicznych usług publicznych mogłaby przyczynić się do ograniczenia niekorzystnych efektów granicy oraz podniesienia jakości życia obywateli zamieszkujących regiony przygraniczne. Poprzez odpowiednie zaspokojenie istniejącego zapotrzebowania na usługi publiczne w pobliżu naszych granic wewnętrznych i zewnętrznych UE wykazałaby swą wyraźną wartość dodaną dla milionów obywateli, którzy skorzystaliby z takich usług.

Wysokiej jakości ukierunkowana analiza ESPON⁽¹⁾ zawiera pierwszy przegląd kwestii transgranicznych usług publicznych. Wprowadza ona do tematu i przedstawia pewne zalecenia. W tak złożonej obecnej sytuacji, która wymaga skoordynowanych wysiłków, by sprostać wyzwaniom, KR poprzez niniejszą opinię powinien podjąć teraz inicjatywę polityczną w celu wyeksponowania kwestii transgranicznych usług publicznych i przedstawienia zaleceń politycznych z punktu widzenia władz lokalnych i regionalnych oraz wskazania następnych kroków, które muszą podjąć instytucje UE i inne zainteresowane strony, by umożliwić skuteczniejsze i powszechniejsze świadczenie transgranicznych usług publicznych w przyszłości.

II. ZALECENIA POLITYCZNE

EUROPEJSKI KOMITET REGIONÓW

1. Uznaje, że dla pomyślnego, skutecznego i powszechniejszego świadczenia transgranicznych usług publicznych niezbędne jest zapewnienie trzech narzędzi/warunków: ram prawnych, struktur i finansowania. Mając na uwadze europejski charakter takich usług, UE powinna odegrać czynną, wiodącą rolę w celu zapewnienia takich narzędzi/warunków. By wyeliminować i/lub obniżyć koszty w kontekście transgranicznym, zgodnie z zasadą partnerstwa niezbędna jest współpraca władz na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym.

⁽¹⁾ Ukierunkowana analiza ESPON z dnia 14 stycznia 2019 r. dotycząca transgranicznych usług publicznych.

Ramy prawne UE

Wartość dodana ram prawnych UE

2. Podkreśla potrzebę stworzenia ram prawnych UE umożliwiających skuteczne ustanawianie transgranicznych usług publicznych i zarządzanie nimi, by zaspokoić potrzeby naszych obywateli i obywaterek mieszkających w regionach przygranicznych. Stanowiłoby to wyraźną wartość dodaną UE, gdyż obecne ramy często powodują powstawanie nadmiernych obciążeń i kosztów administracyjnych, co sprawia, że wiele władz lokalnych i regionalnych rezygnuje ze swoich planów.

3. Zdecydowanie popiera w tym kontekście europejski mechanizm transgraniczny (ECBM), wniosek w sprawie którego jest obecnie zablokowany w Radzie Unii Europejskiej. Wzywa zatem prezydentkę portugalską do przyspieszenia jego przyjęcia.

4. Jest zdania, że zgodnie z zasadą pomocniczości zarówno współpraca transgraniczna, jak i świadczenie transgranicznych usług publicznych mają charakter europejski, a ich realizacja może najsukuteczniej przebiegać na szczeblu UE dzięki ścisłej współpracy z władzami krajowymi, regionalnymi i lokalnymi (zasada partnerstwa).

Wdrażanie prawa Unii z uwzględnieniem aspektu transgranicznego

5. Wzywa Komisję Europejską, jako instytucję odpowiedzialną za monitorowanie wdrażania prawodawstwa UE, a także, co ważniejsze, państwa członkowskie i regiony posiadające uprawnienia ustawodawcze, do koordynowania wraz z sąsiednimi państwami i regionami transpozycji dyrektyw, tak aby nie powstawały nowe bariery prawne i rozbieżności administracyjne w wyniku braku koordynacji. Jednocześnie apeluje do państw członkowskich i regionów posiadających kompetencje ustawodawcze, by przeanalizowały swe krajowe lub regionalne ramy prawne pod kątem ich wpływu na obszary przygraniczne.

6. Zauważa, że oceny skutków mogą zapewnić doskonały wgląd w skutki unijnych przepisów, oraz wzywa KE, a także państwa członkowskie i regiony posiadające uprawnienia ustawodawcze, do ustanowienia metodologii umożliwiających prowadzenie skutecznych transgranicznych ocen skutków.

Transgraniczne punkty kontaktowe w dyrekcjach generalnych Komisji Europejskiej

7. Wzywa Komisję Europejską do przekrojowego uwzględnienia sytuacji regionów przygranicznych przy opracowywaniu polityki i do wyznaczenia transgranicznych punktów kontaktowych we wszystkich dyrekcjach generalnych, które potencjalnie mogłyby zajmować się sprawami transgranicznymi, zwłaszcza w obszarze środowiska, służb ratunkowych, zarządzania ryzykiem oraz w zakresie transportu, opieki zdrowotnej, kształcenia, zagospodarowania przestrzennego, cyfryzacji, komunikacji, kultury, turystyki, rozwoju gospodarczego i zatrudnienia (?). Nowe i zmienione prawodawstwo UE powinno uwzględniać przepisy dotyczące transgranicznych usług publicznych w tych istotnych sektorach, tak aby wspierać ich wdrażanie.

Krajowe transgraniczne punkty kontaktowe

8. Wzywa państwa członkowskie i regiony posiadające uprawnienia ustawodawcze do ustanowienia stabilnych, stałych i obejmujących różne jednostki administracji krajowych transgranicznych punktów kontaktowych, których zadaniem byłaby wymiana doświadczeń i omawianie wyzwań, przed jakimi stoją władze lokalne i regionalne przy poszczególnych granicach. Punkty te zajmowałyby się także koordynacją wdrażania prawodawstwa UE i działaniami dotyczącymi systematycznego usuwania barier stwarzanych przez granice (także w stosunku do ustanawiania i świadczenia transgranicznych usług publicznych). Tymi punktami kontaktowymi mogłyby być te same organy, które zaproponowano w rozporządzeniu w sprawie mechanizmu eliminowania barier prawnych i administracyjnych w kontekście transgranicznym, o ile takowe są wprowadzone w danym regionie, ale miałyby one szerszy zakres obowiązków. Należałoby wyznaczyć w nich funkcjonariusza znającego języki urzędowe terytoriów przygranicznych. Prace tych punktów kontaktowych powinny zmierzać do usunięcia przeszkód wskazywanych przez podmioty lokalne i regionalne. Mogłyby one prowadzić ocenę sytuacji w regionach przygranicznych i proponować wspólne podejścia i działania prowadzące do lepszego świadczenia usług dla społeczeństwa, optymalizując dostępne zasoby po obu stronach granicy i określając mechanizmy koordynacji z programami transgranicznymi oraz innymi programami UE. Unijny Punkt Koordynacyjny ds. Transgranicznych powinien zapewniać wsparcie koordynacyjne i metodologiczne oraz ułatwiać wymianę dobrych praktyk między regionami przygranicznymi w Europie.

(?) Obszary polityki określone w analizie ESPON, w których ustanowiono większość transgranicznych usług publicznych.

9. Wzywa państwa członkowskie do wykazania się większą elastycznością względem władz lokalnych i regionalnych chcących wdrożyć transgraniczne usługi publiczne, ponieważ w niektórych przypadkach na potrzeby wdrożenia i utrzymania działania takich usług elastyczność, wprowadzenie rozwiązań ad hoc oraz szybkie reagowanie ze strony odpowiednich podmiotów państwowych mogą zapewnić krótkoterminowe rozwiązania, które trzeba jednak następnie przekształcić w rozwiązania trwałe i zrównoważone. Wykorzystanie umów międzyrządowych, takich jak niedawno podpisany traktat z Akwizgranu, mogłoby również zachęcać do świadczenia transgranicznych usług publicznych.

Punkt Koordynacyjny ds. Transgranicznych (DG REGIO)

10. Podkreśla swoje poparcie dla Punktu Koordynacyjnego ds. Transgranicznych DG REGIO i wzywa do zwiększenia wsparcia z zakresu zasobów ludzkich dla tego przedsięwzięcia z myślą o jego potencjalnej nowej roli polegającej na koordynowaniu krajowych punktów kontaktowych oraz punktów kontaktowych w różnych DG.

Mechanizm eliminowania barier prawnych i administracyjnych w kontekście transgranicznym

11. Uważa, że UE powinna wspierać skoordynowane podejście na granicach, jeśli chodzi o wdrażanie prawodawstwa UE. W przypadkach, w których się to nie powiodło, oraz gdy prawo krajowe nie zezwala na współpracę, UE powinna zapewnić europejskie rozwiązania/ramy, z których mogłyby skorzystać podmioty świadczące transgraniczne usługi publiczne.

12. W związku z tym zdecydowanie podkreśla potrzebę przyjęcia nowego narzędzia zaproponowanego przez Komisję Europejską – mechanizmu eliminowania barier prawnych i administracyjnych w kontekście transgranicznym⁽³⁾ – jako oddolnego instrumentu prawnego, który prawdopodobnie okazałby się odpowiednim rozwiązaniem umożliwiającym pokonywanie przeszkód prawnych i administracyjnych oraz tworzenie odpowiednich ram prawnych dla konkretnego wdrożenia transgranicznych usług publicznych.

13. Przypomina, że analiza istniejących przeszkód granicznych przeprowadzona przez Komisję Europejską w ramach przeglądu transgranicznego oraz wynikające z niej projekty *b-solutions* wyraźnie wskazują na potrzebę wprowadzenia takiego instrumentu prawnego w terenie. W przypadku ponad jednej trzeciej z 43 przeanalizowanych spraw *b-solutions*⁽⁴⁾ mechanizm eliminowania barier prawnych i administracyjnych w kontekście transgranicznym byłby odpowiednim narzędziem, które mogłoby pomóc w usunięciu przeszkód. W szczególności w tych przypadkach, w których proponowane rozwiązanie wymagałoby zmiany obecnie obowiązujących ram prawnych lub administracyjnych po jednej stronie granicy.

14. W tym kontekście wzywa lokalne i regionalne zainteresowane strony do zwiększenia swoich zdolności, by dzięki temu mogły odegrać silniejszą i skuteczniejszą rolę w charakterze „inicjatorów” rozwiązań w ramach proponowanego mechanizmu eliminowania barier prawnych i administracyjnych w kontekście transgranicznym. Aby wdrażanie mechanizmu przebiegło prawidłowo, władze lokalne i regionalne muszą być w stanie dostatecznie zrozumieć stojące przed nimi przeszkody i dzięki temu jasno określić wykonalne rozwiązania prawne lub administracyjne.

15. Zauważa, że proponowane rozporządzenie w sprawie mechanizmu eliminowania barier prawnych i administracyjnych w kontekście transgranicznym może mieć potencjalnie kluczowe znaczenie nie tylko w odniesieniu do transgranicznych usług publicznych, lecz także dla ogólnej przyszłości współpracy transgranicznej, ponieważ może ono pomóc w usunięciu istniejących przeszkód oraz w uwolnieniu pełnego potencjału gospodarczego unijnych regionów przygranicznych⁽⁵⁾.

16. Wzywa Radę Europejską do wznowienia rozmów na temat rozporządzenia w sprawie mechanizmu eliminowania barier prawnych i administracyjnych w kontekście transgranicznym oraz do pilnego przyjęcia stanowiska w sprawie wniosku, tak aby rozporządzenie mogło zostać szybko przyjęte.

17. Wzywa państwa członkowskie do włączenia dyskusji na temat mechanizmu eliminowania barier prawnych i administracyjnych w kontekście transgranicznym do porządku obrad szczytów między graniczącymi ze sobą państwami oraz wszelkich innych forów współpracy transgranicznej na najwyższym szczeblu. Analiza instrumentu zaproponowanego przez Komisję Europejską na forach decyzyjnych powinna przekonać państwa członkowskie o jego przydatności z punktu widzenia pokonywania wielu przeszkód prawnych i administracyjnych wciąż występujących na granicach UE, a tym samym ustanawiania transgranicznych usług publicznych.

18. Proponuje KE, zainteresowanym państwom członkowskim, regionom posiadającym uprawnienia ustawodawcze i strukturom transgranicznym na szczeblu lokalnym i regionalnym zbadanie stosowania zasad i procedur zawartych w proponowanym mechanizmie eliminowania barier prawnych i administracyjnych w kontekście transgranicznym w odniesieniu do konkretnych projektów, aby lepiej zrozumieć, w jaki sposób instrument ten mógłby mieć zastosowanie w określonych warunkach oraz w jaki sposób mógłby być on pomocny w pokonywaniu istniejących przeszkód prawnych i administracyjnych. Wiele obszarów transgranicznych funkcjonowało w przeszłości jako laboratoria współpracy transgranicznej i z dobrymi wynikami rozwiązywało transgraniczne problemy.

⁽³⁾ Rozporządzenie COM(2018) 373 final – 2018/0198 (COD).

⁽⁴⁾ <https://www.b-solutionsproject.com>

⁽⁵⁾ W komunikacie Komisji Europejskiej „Zwiększanie wzrostu gospodarczego i spójności w regionach przygranicznych UE” stwierdzono, że „[g]dyby [...] usunąć tylko 20 % istniejących przeszkód, wartość PKB regionów przygranicznych wzrosłaby o 2 % [...] ponieważ w ten sposób mogłoby powstać ponad 1 mln miejsc pracy” (COM(2017) 534, s. 4).

Struktury transgraniczne

19. Zauważa, że z analizy ESPON wynika, iż większość transgranicznych usług publicznych wymagało utworzenia nowej transgranicznej struktury lub organu – w większości przypadków bez nowej osobowości prawnej. Bardzo często wykorzystywano lub dostosowywano już istniejące struktury. Do tworzenia nowych struktur transgranicznych wykorzystano istniejące umowy międzypaństwowe, prawo krajowe lub rozporządzenie w sprawie europejskiego ugrupowania współpracy terytorialnej.

20. Podkreśla zalety stałych struktur transgranicznych z własnym personelem i budżetem, których jedynym celem jest promowanie współpracy transgranicznej, takich jak euroregiony, wspólnoty robocze i podobne struktury służące skutecznemu rozwojowi transgranicznych usług publicznych.

21. Podkreśla korzyści i nie w pełni wykorzystany potencjał tkwiące w europejskich ugrupowaniach współpracy terytorialnej (EUWT) ⁽⁶⁾, które mogłyby służyć za doskonale organy zarządzające transgranicznymi usługami publicznymi, zwłaszcza w przypadkach gdy istnieje potrzeba posiadania wspólnego budżetu i zatrudnienia wspólnego personelu, a także gdy głównymi usługodawcami są organy publiczne. Należy zwiększyć wysiłki na rzecz podnoszenia świadomości prowadzone przez platformę EUWT KR-u i skupić się w szczególności na wykorzystywaniu EUWT do realizacji transgranicznych usług publicznych.

22. Podkreśla fakt, że EUWT, chociaż okazały się bardzo przydatne we współpracy transgranicznej, mają pewne ograniczenia prawne uniemożliwiające im pełne wykorzystanie potencjału wynikającego ze wzmocnienia takiej współpracy. Jest to szczególnie widoczne w przypadku transgranicznych usług publicznych i projektów infrastrukturalnych. Gdyby wyżej wymienione ramy prawne zostały wzmocnione, ten instrument europejski mógłby być znacznie powszechniej wykorzystywany.

Narzędzia finansowe

23. Wzywa do odniesienia się do rozwoju transgranicznych usług publicznych jako do kwalifikowalnego działania w polityce spójności, konkretnie w programie Interreg (bez ograniczania innych elementów programu), a także w innych instrumentach finansowych przewidzianych w następnych wieloletnich ramach finansowych oraz w Instrumencie Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy po pandemii COVID-19 (Next Generation EU). W celu zwiększenia atrakcyjności programów finansowania konieczne jest również zmniejszenie obciążeń administracyjnych związanych z ubieganiem się o takie finansowanie i rozliczaniem się z niego.

24. Domaga się, aby wszystkie instytucje zarządzające w regionach przygranicznych przystąpiły do finansowania operacji/działań/projektów transgranicznych w ramach swoich głównych programów regionalnych (EFRR i EFS) w celu uzupełnienia i pogłębienia działań realizowanych w ramach programów Interreg.

25. Podkreśla znaczenie programu Interreg dla regionów transgranicznych na przestrzeni ostatnich 30 lat. Program ten wsparł współpracę umożliwiającą zbliżenie i dialog między administracjami i władzami różnych regionów transgranicznych, przyczynił się do poszerzenia zakresu współpracy transgranicznej, a także do wsparcia projektów, które przyniosły bezpośrednie rezultaty w zakresie tworzenia transgranicznych usług publicznych.

26. Wspomina o bardzo dobrych doświadczeniach z projektami *b-solutions* Komisji Europejskiej, których celem było usunięcie przeszkód stwarzanych przez granice, przy czym niektóre z nich dotyczyły transgranicznych usług publicznych. Projekty te dowiodły, że nawet przy ograniczonym finansowaniu można osiągnąć bardzo dobre wyniki.

27. Ponownie wyraża duże rozczarowanie w związku z proponowanym budżetem dla programu Interreg, przedstawionym we wnioskach na kolejną perspektywę finansową, który jest niewystarczający w stosunku do potrzeb europejskiej współpracy terytorialnej ogólnie, a współpracy transgranicznej w szczególności. Tymczasem to zwłaszcza współpraca transgraniczna stanowi kluczowy element polityki spójności i integracji europejskiej. Mniejszy budżet dla tego programu spowoduje utratę wielu możliwości, bowiem już w poprzednim okresie finansowania był on wyraźnie niewystarczający.

28. Zachęca państwa członkowskie do wspólnego przeznaczenia części ich dodatkowych zasobów w ramach inicjatywy REACT-EU na programy współpracy transgranicznej, w których państwa te uczestniczą, co pozwoli na skuteczne wznowienie i wzmocnienie współpracy transgranicznej po kryzysie związanym z COVID-19, w tym na wsparcie rozwoju transgranicznych usług publicznych lub korytarzy sanitarnych. Należy przy tym przeanalizować synergię, jaką można osiągnąć dzięki wspólnemu działaniu służb ratunkowych.

⁽⁶⁾ Rozporządzenie (WE) nr 1082/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie europejskiego ugrupowania współpracy terytorialnej (EUWT) (Dz.U. L 210 z 31.7.2006, s. 19).

29. Zdecydowanie popiera program pilotażowy „Transgraniczne regiony w obliczu pandemii COVID-19: szansa na stymulowanie wspólnych odpowiedzi i wspólnego rozwoju”, przegłosowany w trakcie sesji plenarnej Parlamentu Europejskiego w listopadzie, mający na celu poprawę jakości życia mieszkańców obszarów przygranicznych poprzez wspieranie bardziej zintegrowanych i funkcjonalnych obszarów transgranicznych. Ten projekt pilotażowy ma pomóc regionom przygranicznym lepiej radzić sobie z przyszłymi kryzysami oraz promować nowy model kształtowania polityki publicznej, w tym usług publicznych, w regionach przygranicznych w oparciu o wspólny rozwój i poprzez ulepszone wielopoziomowe sprawowanie rządów. Projekt pilotażowy łączy zatem krótko- i średnioterminowe podejście, tak aby zapewnić praktykom i decydom konkretne narzędzia i metody, które można bezpośrednio przełożyć na rzeczywistość, dostrzegalne dla obywateli i mające zastosowanie do wszystkich granic europejskich.

30. Zauważa, że chociaż UE poprzez swoje programy wspiera powstawanie niektórych transgranicznych usług publicznych, to jednak długoterminowe finansowanie nie jest trwale zapewnione. Państwa członkowskie oraz władze lokalne i regionalne powinny przywrócić się dodatkowym sposobom długoterminowego, odpowiedniego finansowania, takim jak źródła krajowe lub regionalne i partnerstwa publiczno-prywatne, których powstawanie i funkcjonowanie w kontekście transgranicznym także powinno zostać usprawnione, przynajmniej w obrębie EOG.

E-usługi

31. Zwraca uwagę, że w regionach przygranicznych proces cyfryzacji, w który jesteśmy zaangażowani, odbywa się z potrójnej perspektywy tkanki produkcyjnej, administracji i organów publicznych świadczących usługi na rzecz ogółu społeczeństwa, oraz samych obywateli i obywaterek. W tym kontekście e-usługi mogą otworzyć bardzo interesujący obszar rozwoju dla transgranicznego świadczenia usług publicznych. Na przykład dzięki wykorzystaniu interfejsu tłumaczenia maszynowego można by przezwyciężyć jedną z najważniejszych przeszkód dla współpracy transgranicznej w ogóle, a w szczególności dla świadczenia usług publicznych w wymiarze transgranicznym, czyli barierę językową. Ponadto stworzenie elektronicznych kart umożliwiających ludności regionów przygranicznych dostęp do transgranicznych usług publicznych byłoby ważnym krokiem w kierunku poprawy jakości życia mieszkańców tych regionów. Zwiększone stosowanie procedur elektronicznych doprowadzi do koniecznej harmonizacji przepisów administracyjnych, co rozwiąże kolejne przeszkody. Ponadto rozwój systemów opartych na sztucznej inteligencji mógłby przyczynić się do dalszego wsparcia świadczenia usług w całej Europie.

Rola sektora prywatnego

32. Wzywa decydentów do zwrócenia szczególnej uwagi na lokalnych małych i średnich usługodawców. Podmioty prywatne odgrywają kluczową rolę w świadczeniu określonych usług lub w określonych państwach. Transgraniczne spółki joint venture zakładane przez małych i średnich usługodawców, np. poprzez spółkę europejską⁽⁷⁾, mogłyby być lepiej przygotowane do świadczenia transgranicznych usług publicznych.

Łączność transgraniczna

33. Apeluje o wspieranie połączeń transgranicznych. Mieszkańcy niektórych regionów przygranicznych mają fizyczne trudności w dostępie do drugiej strony granicy, czy to z powodu ograniczeń naturalnych (góry lub rzeki) i braku fizycznego połączenia między obiema stronami, a także braku dróg lub mostów, czy też z powodu braku odpowiednich i regularnych usług transportu publicznego. Ułatwienie połączeń zwiększyłoby wymianę i doprowadziłoby do większej integracji ludności w regionach przygranicznych.

34. Wzywa instytucje unijne i państwa członkowskie do wznowienia rozmów na temat wprowadzenia paszportu dotyczącego świadczenia usług (e-karty), który umożliwiłby małym i średnim przedsiębiorstwom (MŚP) świadczenie usług transgranicznych bez konieczności wywiązywania się z dodatkowych obciążeń administracyjnych ze strony zagranicznych organów regulacyjnych.

Lepsze promowanie i monitorowanie transgranicznych usług publicznych

35. Podkreśla fakt, że zdecydowana większość spośród wszystkich zidentyfikowanych transgranicznych usług publicznych (64%)⁽⁸⁾ jest położona wzdłuż granic między starymi państwami członkowskimi UE, a jedynie niewielka ich część znajduje się przy granicach biegnących między nowymi państwami członkowskimi.

36. Zachęca KE i państwa członkowskie wraz z władzami lokalnymi i regionalnymi oraz KR-em do prowadzenia w państwach członkowskich kampanii informacyjnych mających na celu zaprezentowanie korzyści płynących z transgranicznych usług publicznych oraz ich potencjału. Te zainteresowane strony powinny także więcej inwestować w monitorowanie i promowanie istniejących transgranicznych usług publicznych (np. poprzez tworzenie katalogów takich usług), ponieważ wiele z nich nadal pozostaje nieznanymi szerszej grupie odbiorców

(7) Rozporządzenie Rady (WE) nr 2157/2001 z dnia 8 października 2001 r. w sprawie statutu spółki europejskiej (SE) (Dz.U. L 294 z 10.11.2001, s. 1).

(8) Ukierunkowana analiza ESPON z dnia 14 stycznia 2019 r. dotycząca transgranicznych usług publicznych.

37. Jest gotów odegrać istotniejszą rolę w monitorowaniu i promowaniu transgranicznych usług publicznych w Europie z uwagi na swoje bardzo dobre doświadczenie w zakresie monitorowania i promowania EUWT za pomocą Platformy EUWT KR-u. Ponieważ niektóre EUWT świadczą już transgraniczne usługi publiczne, Platformie EUWT należy także powierzyć zadanie polegające na monitorowaniu rozwoju takich usług oraz promowaniu ich wraz z EUWT jako odpowiednim narzędziem ich wdrażania.

38. Wzywa regiony przygraniczne, a zwłaszcza euroregiony, wspólnoty robocze, EUWT oraz inne struktury transgraniczne do prowadzenia konsultacji z obywatelami i obywatelkami na temat usług, których według nich brakuje w danym regionie lub które można by ulepszyć, oraz do zajęcia się tymi potrzebami i potencjalnie do opracowania nowych lub ulepszonych usług transgranicznych będących przedmiotem wspólnego zainteresowania.

Transgraniczne usługi publiczne na lądowych i morskich granicach zewnętrznych UE

39. Zwraca uwagę na doświadczenia związane z rozporządzeniem w sprawie EUWT, które pokazały, że można nawiązać owocną i lepiej zorganizowaną współpracę z państwami niebędącymi członkami UE, jak ma to w szczególności miejsce w przypadku Szwajcarii i Ukrainy.

40. Podkreśla, że 17 % wszystkich zidentyfikowanych transgranicznych usług publicznych funkcjonuje między państwami UE a państwami trzecimi, co wskazuje na potrzebę i potencjał takiej współpracy poza zewnętrznymi granicami UE, zarówno lądowymi, jak i morskimi. Ramy legislacyjne, struktury i finansowanie powinny umożliwiać tworzenie takich usług z państwami trzecimi, co służyłoby interesom obywateli tych regionów przygranicznych.

Doświadczenia związane z COVID-19: zamykanie granic a współpraca

41. Przypomina o szansach, których państwa członkowskie nie wykorzystały w trakcie niedawnej pandemii COVID-19, gdy instynktownie i jednostronnie zamknęły granice, nie myśląc o połączeniu wysiłków na granicach wewnętrznych UE i zapewnieniu dostępu do opieki zdrowotnej i służb ratunkowych obywatelom zamieszkującym regiony przygraniczne. Dzięki współpracy oraz dzieleniu się wiedzą fachową i zasobami łatwiej można by było poradzić sobie z kryzysem. Należy to jednak postrzegać jako lekcję, która po raz kolejny dowodzi konieczności wprowadzenia transgranicznych usług publicznych i skoordynowanych europejskich sposobów podejścia do wspólnych problemów. Należy podkreślić, że współpraca transgraniczna w dziedzinie ochrony zdrowia i służb ratunkowych nawet poza czasami kryzysu ma ogromne znaczenie dla zapewnienia ludności dobrej opieki. Współpracę w tym zakresie należy szczególnie wzmocnić.

42. Zauważa, że zamknięcie granic bez koordynacji i konsultacji z sąsiednimi państwami oraz władzami lokalnymi i regionalnymi w regionach przygranicznych miało nie tylko niszczący wpływ na istniejącą współpracę transgraniczną, lecz przede wszystkim odbiło się bardzo negatywnie na życiu obywateli mieszkających w regionach przygranicznych, gdyż brakowało uzgodnionych protokołów gwarantujących przepływ osób i towarów w sytuacjach wyjątkowych, co oddziaływało bardzo negatywnie między innymi na świadczenie transgranicznych usług publicznych.

43. Dostrzega potrzebę określenia podstawowego, minimalnego poziomu współpracy transgranicznej, który należałoby utrzymać nawet w czasie kryzysu, aby zabezpieczyć możliwość świadczenia transgranicznych usług publicznych, zwłaszcza tych związanych z zarządzaniem kryzysowym.

44. Z zadowoleniem przyjmuje partnerstwo między KR-em, Komisją Europejską i głównymi stowarzyszeniami zajmującymi się kwestiami transgranicznymi (MOT, SERG i CESC), które ustanowiono w trakcie kryzysu związanego z COVID-19. Doprowadziło to do utworzenia Europejskiego Transgranicznego Sojuszu Obywatelskiego.

45. Podkreśla, że pomimo zamkniętych granic wiele regionów i miast przygranicznych znalazło w tych trudnych czasach sposoby na współpracę i dzielenie się zasobami. Po raz kolejny udowodniło to, że współpraca transgraniczna jest zjawiskiem naturalnym dla osób zamieszkujących te regiony, a także stanowi rozsądną drogę rozwoju dla ich społeczności.

Zalecenia na przyszłość

46. Wyraża gotowość do wyciągnięcia wniosków z doświadczeń w regionach przygranicznych i przedstawienia kompleksowych zaleceń dotyczących współpracy transgranicznej w ramach wkładu KR-u w konferencję w sprawie przyszłości Europy.

47. Planuje w związku z tym wydać konkretne zalecenia dla konferencji w dwóch kwestiach:
- Pierwszą z nich jest długoterminowa wizja przyszłości współpracy transgranicznej w Unii Europejskiej skupiająca się na konkretnych propozycjach, do których realizacji do 2050 r. KR wzywałby wraz z regionami przygranicznymi. Transgraniczne usługi publiczne będą stanowić część tej wizji.
 - Drugą kwestią byłoby sporządzenie wniosku dotyczącego przepisów, które gwarantowałyby minimalne standardy współpracy transgranicznej w przypadku ogólnounijnych lub lokalnych kryzysów w celu utrzymania wystarczającego poziomu dostępności usług publicznych, umożliwienia obywatelom zamieszkującym regiony przygraniczne prowadzenia działań, zagwarantowania nieprzerwanego funkcjonowania rynku wewnętrznego i utrzymania tempa integracji europejskiej.

Bruksela, dnia 5 lutego 2021 r.

Apostolos TZITZIKOSTAS

*Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Regionów*
